

Helsingin kaupunki

**Yhteenvetoraportti vuoden
2015 tilintarkastuksesta**

26.4.2016
Raportin sivumäärä 7

Sisällys

1	Yhteenveto	3
2	Tilintarkastuksen toteuttaminen	3
3	Konsernin tuloksen muodostuminen ja taseasema	4
4	Kaupunkikonsernin toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot	5
5	Kaupungin talousarvion toteutuminen ja toimintakertomus sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot	5
6	Tytäryhtiöt	6
7	Liikelaitokset ja rahastot	7
8	Hallinto, taloushallinnon sisäinen valvonta ja kirjanpito	7

1 Yhteenveto

Suorittamiemme tarkastustoimenpiteiden perusteella voimme yhteenvetona todeta, että Helsingin kaupungin vuoden 2015 tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti ja tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kaupunkikonsernin ja kaupungin vuoden 2015 tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta. Valtionosuuksien perusteista annetut tiedot ovat oikeita. Kunnan hallintoa on tarkastetuilta osin hoidettu kuntalain ja valtuuston päätösten mukaisesti, emmekä ole todenneet olennaisia puutteita kunnan sisäisen valvonnan, riskienhallinnan tai konsernivalvonnan järjestämisessä.

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteissa on asianmukaisella tavalla otettu huomioon kirjanpitolautakunnan kuntajaoston uuden yleisohjeen sisältö, minkä mukaan tytäryhteisöjen, säätiöiden ja kuntayhtymien kertynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset jaetaan edellisten tilikausien ylijäämään ja laskennalliseen verovelkaan. Konsernin vertailutiedot on muutettu vastaaviksi ja vaikutus vuoden 2014 omaan pääomaan on noin 300 miljoonaa euroa. Kaupungin tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen.

Toimintakertomus sisältää sitä koskevien säännösten mukaiset tiedot. Konsernin ja kaupungin rahoituslaskelmat on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti ja liitetiedoissa on esitetty säännösten edellyttämät tiedot.

Kaupungin järjestämässä tytä- ja osakkuusyhtiöitä koskevassa omistajaohjauksessa on käsityksemme mukaan huolehdittu riittävässä laajuudessa siitä, että yhtiöiden toiminnassa on otettu huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Konserniohjauksessa on annettu tarpeelliset määräykset omistajaohjauksen toteuttamiseksi. Kuntastrategian toteutumista on mielestämme asianmukaisella tavalla arvioitu ja seurattu osana tytäryhteisöjen konserniohjausta.

Kaupunginhallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelystä on kuntalain mukainen.

2 Tilintarkastuksen toteuttaminen

Tilintarkastus on toteutettu hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä tarkastuslautakunnalle 27.5.2013 esitetyn koko valtuustokautta kattavan tarkastussuunnitelman ja vuoden 2015 työohjelman mukaisesti. Tilintarkastuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettu huomioon olennaisuus ja suhteellinen riski.

Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Leif-Erik Forsberg ja varatilintarkastajana JHT, KHT Jorma Nurkkala. Tarkastusaluevastuullisina tilintarkastajina ovat toimineet JHT, KHT Anne Hakala, JHT, KHT Minna Havia-Niemi, JHTT Paula Hellén-Toivanen, JHT, KHT Katri Hokkanen, JHTT Ilari Karhu, JHTT Anne Kettunen, JHT, HT Tuomas Koskiniemi, JHT, KHT Milja Leino, JHT, KHT Jorma Nurkkala, JHT, KHT Kaija Pakkanen, JHT, KHT Heikki Ruosteenoja, JHT, HT Esko Säilä ja JHT, KHT Mari Säynätjoki. Tarkastusten suorittamiseen on osallistunut lisäksi avustavia tarkastajia. Tietojärjestelmätarkastajina ovat toimineet CISA Janne Vesa, CISA Kaisa Lappalainen-Metsälä ja CIA Markus Leinonen. Arvonlisäveroasiantuntijoina ovat toimineet Marko Ojala ja Annika Suorto ja rahoitusasiantuntijana Jukka Lähdemäki.

Tilintarkastus on tehty yhteistyössä tarkastusviraston tarkastajien kanssa ja käytettävissämme ovat olleet heidän laatimansa kohdekohtaiset tarkastusmuistiot. Olemme lisäksi perehtyneet sisäisen tarkastuksen vuoden 2015 raportteihin.

Tilikauden aikaisesta tarkastuksesta on laadittu kaksi väliraporttia, jotka on tarkastuslautakunnan lisäksi annettu tiedoksi kaupungin johdolle ja muille vastuuhenkilöille. Erilliset raportit on laadittu työohjelman suurimpien virastojen ja tytäryhtiöiden samoin kuin liikelaitosten tilintarkastuksista. Tarkastuslautakunnan laatimaan vuotta 2014 koskevaan arviointikertomukseen ja kaupunginhallituksen siihen antamaan vastineeseen on perehdytty. Vuoden 2014 arviointikertomuksessa oli otettu esille tilintarkastuksissa esille nousseista seikoista SAP/laske järjestelmän täsmäytysongelmat sekä hankintojen ja päätöksenteon muutoseikkojen puutteet.

Tilikauden päättymisen jälkeen on tarkastettu kaupungin tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen, liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätökset sekä KPMG:n tarkastettavina olleiden tytäryhteisöjen tilinpäätökset ja toimintakertomukset. Yhtiökokousten tekemien päätösten mukaisesti muut tilintarkastustoimistot ovat vastanneet osasta tytäryhtiöiden tilaintarkastuksista ja olemme perehtyneet heidän raportointiinsa.

3 Konsernin tuloksen muodostuminen ja taseasema

Konsernin tulos oli 308 miljoonaa euroa ja hieman edellisen vuoden tulosta alhaisempi lähinnä toimintakulujen kasvun takia. Verotulot kasvoivat 116 miljoonaa euroa ja valtionosuudet 23 miljoonaa euroa kun toimintakulujen kasvu oli 172 miljoonaa euroa eli 3,2 prosenttia. Vuosikatteen suhde poistoihin oli 127 prosenttia (edellisenä vuonna 133 prosenttia). Pääosin liikelaitosten yhtiöittämisen seurauksena tilikauden verojen määrä nousi 20 miljoonaan euroon edellisvuoden noin 5 miljoonasta eurosta.

Likvidien varojen lisäys oli 126 miljoonaa euroa ja likvidien varojen määrä lähes 1.500 miljoonaa euroa. Konsernin taserakenteessa ei vuoden 2015 aikana tapahtunut olennaisia muutoksia. Konsernin omavaraisuusaste on noin 59 prosenttia oman pääoman ollessa noin 9.900 miljoonaa euroa.

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteissa on asianmukaisella tavalla otettu huomioon kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeistus kertyneiden poistorojen ja vapaaehtoisten varausten käsittelyssä ja vertailutiedot on muutettu uutta käsittelytapaa vastaaviksi. Konsernitilinpäätökseen on sisällytetty kaikki konserniyhtiöt ja osakkuusyhtiöt lukuun ottamatta 16 pientä osakkuusyhtiötä, joiden yhdistämättä jättämisellä ei ole olennaista vaikutusta konsernin tulokseen tai taloudelliseen asemaan. Osakkuusyhtiöiden (Vantaan Energia –konserni) tilinpäätöskäsittely on kertyneiden poistorojen osalta saatettu vastaamaan uuden yleisohjeen sisältöä ja käsittelytavan muutoksen vaikutus konsernin omaan pääomaan oli 30 miljoonaa euroa.

Konsernin omavaraisuusaste on hyvällä tasolla. Rahoitusasema on turvallinen. Konsernitaseeseen ei käsityksemme mukaan sisälly olennaisia yksittäisiä arvostusriskejä.

Kuten toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksen liitetiedoissa on todettu, HKL:llä on merkittävä erimielisyys toimittajan kanssa koskien metron automatisointiin liittyvien sopimusten purkamista. Osakkuutensa kautta Helen-konsernilla on huomattava intressi Teollisuuden Voima

Oyj:n ja laitostoimittajan välisessä taloudellisesti merkittävässä välimiesoikeudenkäynnissä, mistä on myös annettu asianmukainen selostus tilinpäätöksen liitetiedoissa.

4 Kaupunkikonsernin toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot

Pääosa tytäryhtiöille asetetuista tavoitteista toteutui. Emme ole todenneet olennaisia kehittämiskohteita konsernivalvonnan järjestämisessä. Helen Oy, Helsingin Satama Oy ja Palmia Oy ovat vuoden 2015 alusta lukien harjoittaneet toimintaansa osakeyhtiömuodossa.

Konsernin tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot on laadittu niitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Emme ole todenneet olennaista huomautettavaa tulojen tai menojen jaksottamisessa, tase-erien täsmäyttämässä tai rahoituslaskelman ja liitetietojen lukujen johtamisessa.

5 Kaupungin talousarvion toteutuminen ja toimintakertomus sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot

Kaupungin tilinpäätös ei ole suoraan vertailukelpoinen edelliseen vuoteen, koska kolmen entisen liikelaitoksen toiminta alkoi yhtiömuodossa vuoden 2015 alussa. Vertailukelpoisuuteen liittyvää asiaa on selostettu toimintakertomuksen lisäksi tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden yhteydessä.

Talousarvion toteutumista ja toimintakertomusta koskevissa tiedoissa on käsityksemme mukaan asianmukaisella tavalla selostettu kaupungin vuoden 2015 aikaisia tapahtumia mukaan lukien konsernivalvonta, riskienhallinta, toiminta ja talous. Kaupungin tulos oli vertailukelpoisesti noin 170 miljoonaa edellisvuotta alhaisempi, mihin vaikutti olennaisesti Helsingin Bussiliikenne Oy:n liiketoiminnan kauppaan liittyvät kertaluonteiset 67 miljoonan euron kulukirjaukset, millä oli selvästi vähäisempi eli 24 miljoonan euron vaikutus konsernin tulokseen. Vertailukelpoiset kaupungin toimintakulut kasvoivat toimintatuottoja enemmän. Kaupungin rahoitus- tai taseasemassa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2015 aikana.

Käyttötalouden tulot toteutuivat hieman talousarviota suurempina samoin kuin menot. Talousarviolylytyksille on valtuuston myöntämät ylitysluvat.

Koko kaupungin vuosikate ei vuonna 2015 riittänyt kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja. Vuosina 2016 ja 2017 suunnitelman mukaisten poistojen ennakoitaan ylittävän edelleen vuosikatteen, mikä johtaisi korollisen vieraan pääoman määrän kasvuun näinä vuosina ottaen huomioon suunniteltu investointitaso.

(milj. euroa)	Talous-suunnitelma 2017	Talousarvio 2016	Toteutunut 2015	Toteutunut 2014	Toteutunut 2013	Toteutunut 2012	Toteutunut 2011
Vuosikate	309,2	269,4	265,1	480,6	472,7	439,1	574,3
Poistot	-368,8	-359,7	-385,6	-408,1	-403,1	-396,5	-361,8
Kate poistojen jälkeen	-59,6	-90,3	-120,5	72,5	69,6	42,5	212,5
Investointi-menot	-598,0	-680,0	-571,2	-548,6	-647,3	-649,6	-682,8

Taulukko: Kaupunki sisältäen liikelaitokset, itsenäisinä taseyksikköinä toimivat rahastot sekä sisäisten erien eliminoinnit.

Taulukon investointimenoista on eliminoitu liikelaitosten vuoden 2014 yhtiöittämisen vaikutus, koska yhtiöittämisen meno- tai tulovaikutuksilla ei ollut mitään tosiasiallista vaikutusta kaupungin rahavirtoihin. Taulukoissa ei ole myöskään otettu huomioon käyttöomaisuuden myynneistä saatuja tuloja, jotka vuonna 2015 olivat runsaat 100 miljoonaa euroa ja tullevat olemaan samalla tasolla myös vuosina 2016 ja 2017.

Investointiosan menot ilman liikelaitoksia ja rahastoja toteutuivat 19 miljoonaa euroa talousarvioita korkeampina. Eri perusteilla myönnetty ylitysoikeudet olivat 204 miljoonaa euroa, jolloin investointimenoihin oli ylitysoikeuksien jälkeen käytettävissä tilikaudella yhteensä 651 miljoonaa euroa. Kokonaisuutena investointeihin varatuista määrärahoista (talousarvio ja ylitysoikeudet) käytettiin 68 prosenttia, kun apportiomaisuuden siirtojen ja Helsingin Bussiliikenne Oy:n omistusjärjestelyiden osuutta ei huomioida investointimäärärahoissa ja niiden käytössä. Kiinteän omaisuuden 100 miljoonan euron myyntitavoite saavutettiin.

Rahoitusosan ilman liikelaitoksia ja rahastoja vaikutus maksuvalmiuteen oli suhteellisen neutraali. Vuosikate toteutui runsaat 110 miljoonaa euroa talousarviota suurempana ja lainasaamisten vähennys oli lähes 40 miljoonaa euroa talousarviota suurempi. Lähinnä näiden erien takia pitkäaikaiset lainat kasvoivat nettomääräisesti 145 miljoonaa euroa ennakoitua vähemmän. Virastojen, liikelaitosten ja rahastojen yhdistetyn rahoituslaskelman mukaisten rahavirtojen vaikutus maksuvalmiuteen oli -67 miljoonaa euroa, kun talousarvion mukainen vaikutus oli -5 miljoonaa euroa. Vuosikate toteutui 115 miljoonaa euroa talousarviota korkeampana ja lainasaamisten nettomääräisen vähenemisen vaikutus talousarvioon verrattuna oli 30 miljoonaa euroa. Pitkäaikaisten lainojen nettomääräinen lisäys oli talousarviossa noin 280 miljoonaa euroa ja toteuma oli vain 4 miljoonaa euroa.

6 Tytäryhtiöt

Tarkastamiemme tytäryhtiöiden vuoden 2015 tilinpäätökset ja toimintakertomukset on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Yhtiöiden taloushallinnon sisäisessä valvonnassa ei ole todettu olennaisia kehittämiskohteita.

7 Liikelaitokset ja rahastot

Liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätökset on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti eikä niiden taloushallinnon sisäisen valvonnan järjestelyissä ole todettu olennaisia puutteita. Liikelaitosten merkitys on olennaisesti vähentynyt vuoden 2015 alussa tapahtuneiden toimintojen yhtiöittämissä myötä.

8 Hallinto, taloushallinnon sisäinen valvonta ja kirjanpito

Tilintarkastuksessa on perehdytty kaupunginvaltuuston ja –hallituksen tekemiin päätöksiin ja seurattu päätösten toteuttamista. Tarkastusviraston muistiot hallintokuntien ja liikelaitosten tarkastuksista on annettu heille tiedoksi. Kaupungin hallintoa on käsityksemme mukaan kokonaisuutena hoidettu kuntalain ja valtuuston tekemien päätösten mukaisesti. Hallintoon liittyvissä muotoasioissa (puutteet tai viiveet yhteiskuulutuksissa, muutoksenhaussa ja nähtävänä pidossa) on todettu kehittämistarpeita, joista on raportoitu tilivuoden aikana. Kaupungin taloushallinnon sisäisen valvonnan kehittämismahdollisuuksiin liittyen on yhdessä tarkastusviraston kanssa käyty läpi vuosina 2013 – 2015 todettuja ja usein toistuvia tarkastushavainnoja. Nämä ovat liittyneet mm. tase-erittelyihin, muistiotositteisiin, hankintojen kilpailutusten dokumentointiin, osto- ja kululaskuihin liittyviin tietoihin ja SAP/Laske sovelluksen sisäisten saldojen täsmäytyksiin. Toistuneet havainnot ja niistä tehtyjen suositusten toteuttamisen seuranta kokonaisuutena tulevat olemaan yksi vuoden 2016 tilintarkastuksen keskeinen painopistealue.

Helsinki 26. huhtikuuta 2016

KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy

Leif-Erik Forsberg
JHT, KHT

Jorma Nurkkala
JHT, KHT

Jakelu:

Tarkastuslautakunta
Kaupunginjohtaja
Apulaiskaupunginjohtajat
Kaupunginsihteerit
Kansliapäällikkö
Rahoitusjohtaja
Talousarviopäällikkö
Tietotekniikka- ja viestintäjohtaja
Riskienhallinnan asiantuntija
Virastopäälliköt
Toimitusjohtajat
Talousjohtajat
Talouspäälliköt
Hallintojohtajat
Hallintopäälliköt

Oikeuspalvelut
Sisäinen tarkastus
Tarkastusvirasto